

ELŐFIZETÉSI ÁRA
 EGÉSZ ÉVRE 12.— K. | NEGYED ÉVRE 3.— K.
 FÉLÉVRE 6.— K. | EGYES SZÁM —.60 K.

FŐSZERKESZTŐ
 DR. BISCHITZ BÉLA
 ÜGYVÉD.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
 BUDAPEST, IV., (BELVÁROS) MOLNÁR-UTCA 33.
 TELEFON 108—00.
 HIRDETÉSEK mm. SZÁMITÁSSAL DIJSZABÁS SZERINT.

A verespatak—abrudbányai aranybányászat hanyatlása.

— Hatvan évi tapasztalat nyomán írta: K. Rácz Károly. —
 (Folytatás és vége.)

Már most összehasonlítva a régebbi olcsó időszakot a mostani méreg drágával: megkapjuk számtani eredményből egyik főokát annak, hogy miért megy tönkre az itteni bányászat. Ha abban az időben egy 12 nyilu zuzdával a bányatulajdonos termelt hetenként 8—10 nehezék aranyat: ezért kapott 40—50 forintot, tehát havi jövedelme volt 160—200 frt., ebből kiadott bányász bérre 4—5 bányásznak 8—10 forintot, zuzérc elszállításért a zuzdához 2—3 frtot, zuzdárnak bért 2 frtot, tehát összesen 15 frtot, maradt neki még 100 frton jóval felül pénze. Ezt a 100 frtot viszonyítva a mostani körülményekhez, kitűnik, hogy ez a 100 frt most nem ér csak 10—15 frtot. Legalább 5—6-szor annyi aranyat kellene termelnie, hogy a régi helyzet maradjon. Itt van tehát egyik főoka az itteni pénztelenségnek. A régen rosszul kezelt bányák többnyire nyomorékságuk miatt össze-vissza törtek: pénz pedig nincs, hogy rendbe hozzák, tehát a bánya egyszerűen bedöglik és százak, ezerek kellenének hozzá, hogy újra járhatóvá, művelhetővé tétessenek; ehhez pedig nincs pénz s ha volna is: senki sem kockáztatja, mert a bányák nem egyeseké, hanem többnyire 30—40 társé, kik közül 20—25 nem fizet kiadásokat, de a készre megjelenik s osztalékot követel.

A bányák számát, Verespatak-Kornán — most Szarvaspatakknak hívják, miből származtatva, nem tudjuk, de ha így keresztelték, ám legyen — mintegy 400-ra lehet tenni. Ez a 400 bánya 36 □ kilométernyi egymásbafüggő területen fekszik, négy, határozottan kiemelkedő csucsu hegycsoportban. Százával jelzik a hegyoldalokon a hányók, hogy valamikor bánya volt előtte s némelyik hányóból ítélve a tárna, melynek nyílása már nem is látszik, úgy betemette az omlás, 5—6—800 méterre egyenesen s több száz méterre oldalt, felfelé és aknával van mélyítve. Évről-évre szaporodik ezen betemetkezett aranybányák száma s évről-évre apad Verespatak, Kornai lakossága. Harminc, negyven év múlva 5—6 bánya lesz csak amit magánosok dolgoznak; olyan bányák, melyek aránylag némi fentartásban is részesültek s amelyekből ha nem is vasutra vannak be-

rendozve, hanem legalább fasineken, esetlen csilléssel vontatják ki lóerővel a követ.

A rablóbányászat sem virázik már, mert a bányákat járhatatlanná tették a csak telléreket kiszedő tarisznyás bányatolvajok; ámbár így nevezni sem lehet őket, mert teljesen abba hagyott bányákat keresnek fel s akadály nélkül hoznak ki tarisznyájukban egy-két napra élelmet szolgáltató aranyat, épen ezen művelettel tevén tönkre a bányát, leszedvén lábukat, támaszokat; ledöntvén sokhelyen még az ácsolatot is, ha nem másért, hanem a fa kihasználásáért. Aztán megnehezíti a bányászat újra feléledését a Zsigmond-féle lex, hogy a zártkutatómányokért előre le kell tenni a pénzt: már pedig a szegény embernek sokszor még a beadványra szükséges 3 koronája is hiányzik s így inkább ott hagyja ha talál valamit. Igaz, hogy a kincstárnak több esztendőn át nagy összegeket hajt a zártkutatómányok díja, de eljön az idő, hogy bányászat sem fog felfedeztetni, zártkutatómányi díjak sem fognak befolyjni, legalább ezen a vidéken, ahol igaz, hogy minimális a díj; de ha ez sincs meg a zsebben ?!

A bányaterületeket nem a gazdag emberek fedezik fel, hanem a szegény bányászok s ha ezeknek el van zárva az útja: a kincs bizony ott marad a hegyekben. Van értelme bányaadót fizetni művelésben levő bányákért, de azért, hogy az ember érceket keres fáradtsággal, költséggel, előre fizetni: ennek közgazdasági értelme nincsen.

Itt fekszik bizony agoniában, halálos ágyon az az aranyvidék, amelyről Kotta Bernhardt és Jellenberg Ede németországi neves bányatudósok, geológok azt irták a 60-as években: *Die Erzlagerstätten Ungarns und Siebenbürgens* nevű munkájukban, hogy „Dieses Terrain ist ein Eldorado Siebenbürgens.“

E területen a legelső egyetlen bányát a kincstár bírja és dolgoztatja. Utóbbi időben tetemes beruházásokkal művelteti. de ez a magánbányászatnak semmi hasznára nincsen. Volna az esetben: ha a kincstár magához váltaná az összes magánbányákat és egy megfelelő óriási berendezéssel valósággal *Eldorandová* varázsolná vissza a multat s megmen-tené Verespatak-Kornát a teljes elpusztulástól. Igaz, hogy a felsőszintekből az aranynek kétharmada még a Dák—római műveletek óta mostanig ki van hozva; de biztosan lehet állítani, hogy egyharmada még benn fekszik a kőzetek száz meg száz tellereiben és

törmzseiben. A kincstárnak munkája óriásilag meg enne könnyítve az által, hogy a felső szintek ezer meg ezer métert kitevő kész tárnákkal, aknákkal mindenütt csekély munkával megközelíthetők; a kincstárnak vízzel sem volna sehol baja: mert ezeket tárnájával mind leszűrheti; sok százezer tonnára tehető kész törmölök zuzércet kap készen, amit csak ki kell szállítania és feltörnie.

Igy lehet megmenteni ezt az aranybányászatot a végpusztulástól s csak így számíthat a kincstár is arra, hogy ha valami nagy haszonnal nem is fog dolgozni, de kára bizonyára nem lesz, mert költségei jobban megtérülnek mint most.

Tudva van, hogy közgazdaságilag egy államnak vállalkozni kell, néha olyan befektetésekre, műveletekre is, amelyek egyenesen kárral járnak ugyan, de következményeikben e kárt többszörösön jóvá teszik. Ilyen a bányászat s elsősorban az aranybányászat és pedig a miénk, amilyennel egész Európa nem dicsekedhetik még most sem, hátha a kincstár megtenné e téren amit tennie kellene!

Megengedjük, hogy az államháztartás tárcája nem rendelkezik azzal a tőkével, amely egy nagy méretű aranybányászat kifejlesztésére, inanguraciojára szükséges: de hát van elég módózat, hogy ilyen célra még kölcsönrel is pénzt lehessen teremteni. Ha a védekezési rendszer esperimentumaira, melyek sokszor megszületésük után már lomtárba kerülnek, ócska vassá válnak, milliárdokat tudnak költeni: miért ne adnánk egy néhány milliót segítségül azon vállalatunknak, amelynek terménye a világ valutáját adja s ahol tudjuk, hogy millióink nem veszhetnek el.

Tessék a verespatak—kórna—bucsonyi aranyvidék kis helyre tömörített aranygazdagságát igazán szakértővel megvizsgáltatni s ugyanezeket fogja véleményezni, amiket én.

HAZAI HIREK.

Az amerikai bányák áldozatai.

Az a sajnálatos körülmény, hogy az amerikai szénbányászok halálozási arányszáma változatlanul csaknem háromszor olyan magas, mint amilyen Európában, arra indította az amerikai ujjországos bányahivatal tisztviselőit, hogy keressék a módózatokat, miképen működhetnének egy alkalmas rendszer létesítése érdekében egymással szorosabb kapcsolatban a szövetségi és az állami bányahivatalok. Legideálisabbnak természetesen azt az

állapotot tartanák, ha az egész bányászat szövetségi felügyelet alá lenne helyezve.

Európában a föld alatt dolgozó bányászok halálozási arányszáma 1910-ben minden ezer bányászra a következő volt: Belgiumban 0.95, Ausztriában 1.69, Franciaországban 1.08, Angolországban 1.70, Németországban 1.98. Ezzel szemben Amerikában a bányászok halálozási arányszáma 1911-ben ezer bányász után számítva 3.94-re rugott. Ebben az évben pedig az Egyesült-Államok puha- és keményszénbányáiban 2517 bányász lelte halálát.

Visszapillantva azonban az 1907. esztendőre, a jelenlegi állapotok némi javulásra mutatnak. 1907-ben a halálozási arányszám 4.88 volt s az év folyamán 3197 bányász pusztult el hivatásának teljesítése közben. Figyelembevétel a kibányászott szénmennyiséget, 1907-ben minden 144.325 tonna szén egy bányász életébe került, míg 1911-ben minden halálesetre kétszázezer tonna kibányászott szén jutott.

Habár az állapotok az utóbbi évek folyamán némi kis javulást mutatnak is, ezzel az eredménnyel az amerikai bányahivatal korántsines megelégedve s azzal érvel, hogy ha az Egyesült-Államokban is bevezetnék azokat az óvintézkedéseket, amelyek Európa országaiban megvannak, akkor a halálozási arányszám rögtön leszállna Amerikában a felére.

Az összehasonlító statisztika azt bizonyítja, hogy mai napság az európai államok olyan gondosan bányászszák ki a maguk szénkincsét, amilyen gondosságot Amerikában még nem ismernek. A hivatalos adatok szerint Európában a szénnek 95 százalékat felszínre hozzák a bányából a kifejlesztett bányászati módszerek alkalmazásával. Amerikában ellenben a felületes bányászat mellett a szénnek 40 százaléka a bányában marad. Ez a visszamaradt szén teszi a legveszedelmesebbé a bánya további művelését, mert ez valóságos gyűjtő és képző helye a gázoknak.

Rendkívül jellemző az, hogy míg az európai bányák hasonlíthatatlanul gázosabbak, mint az amerikaiak s ebből a szempontból sokkal veszedelmesebbek is, mégis Amerikában aránylag háromszorannyi ember pusztul el a bányákban, mint Európában. Mindezt a rendszertelenség, a felületesség, a könnyelműség rovására kell írni.

Az amerikai bányahivatal mindezekre mégis

THEODOLITOK

nivellálók, felállító készülékek, tájolók, mintaszerű, preciziós kivitelben mint különlegesség gyártása.

(B/2268/702/685/41)

MAX HILDEBRAND

azelőtt August Lingke & Co.

FREIBERG, Sachsen 47.

Alapított 1791.

Magyarországi képviselő:

CONRAD ÉS TÁRSA

Budapest, VI., Teréz-körül 15.

tud mentséget felhozni, — legalább némi védelméül az emberi életet oly kevésbé értékelő bányáknak. Azt mondják, hogy a bevándorolt bányászok legnagyobb része irástudatlan, ennél fogva nem tudja a figyelmeztetéseket elolvasni, még ha a saját anyanyelvén adják is elébe; ez az oka annak is, hogy a bányászok között az igazgatóság fegyelmet tartani nem képes. Kimutatja a bányahivatal, hogy van az Egyesült-Államokban több olyan szénbánya, amelyben huszhuszonötfele nemzetiséghez tartozó munkás dolgozik — akiknek jórésze azelőtt bizony nem a bányászmesterséget űzte. (Sz.)

Kinevezés. Ő felsége a magyar pénzügyminiszterium előterjesztésére, dr. Kármán Tódor okl. gépészmérnököt, gőttingeni egyetemi magántanárt a selmecbányai bányászati és erdészeti főiskola II. géptani tanszékére II. osztályu rendes tanárrá a VII. fizetési osztályba nevezte ki.

Uj szénbánya részvénytársaság. A Sopronvidéki Kőszénbánya Rt. szeptember 12-én tartotta meg Ullmann Adolf elnöklésével alakuló közgyűlését. A társaság célja a felszámolás alá kerülő Brenneri Kőszénbánya Részvénytársaság sopronvidéki kőszénbányáinak átvétele és továbbvezetése. Az új társaság alaptőkéje 1,400,000 K 5 százalékos elsőbbségi részvényből és 1 millió 200,000 K törzsrészvényből áll, amely utóbbiakat, nemkülönben 400,000 korona névértékű elsőbbségi részvényt a társaságnak átengedett természetbeni betéte ellenértékeképpen a Brenneri Kőszénbánya Részvénytársaságnak kiszolgáltatták. Az elsőbbségi részvények fennmaradó részét a Hitelbank, az Uríkányi és a Nagycenki Cukorgyárak Részvénytársasága jegyezte. Az igazgatóságba Fuchs Richárdot, báró Kornfeld Pált, Patzenhofer Konrádot, Patzenhofer Rudolfot, Rothermann Richárdot, Stern Edét, Tolnay Lajost és Végh Arturt, a felügyelő-bizottságba pedig Heitz Luciánt, Jassowitz Gyulát, Karl Jánost és Vágó Henriket választották meg. A közgyűlést követő igazgatósági ülés, amelyen Tolnay Lajos belső titkos tanácsost az igazgatóság elnökévé választották, a meglévő berendezések kiegészítésére és a bányatelep fejlesztésére szükséges új beruházások dolgában hozott határozatot és a társaság széntermelésének bizományi eladását a Hitelbankra ruházta.

Kísérletezés Kissármáson. A kissármási földgáz értékesítésére nagy jelentőségű terv van kialakulóban, melyet magánvállalkozás indított s amely a földgázt a légköri nitrogénből előállított nátronsalétromgyártására akarja értékesíteni. A salétromot a levegő nitrogénjének a netán és oxigén segítségével való közvetlen előgetése útján, Bender Oszkár eljárása szerint akarják előállítani. Annak megállapítása végett, hogy az eljárás a gyári üzemben valóban sikeresen bevál-e, a napokban nagyobb

bizottság jelent meg a kissármási kísérleti telepen. A vállalatot Vörös László volt kereskedelemügyi miniszter képviselte. Mint szakértők jelen voltak Pfeifer Ignác műegyetemi tanár és Szilágyi Gyula c. rk. műegyetemi tanár. Megjelent a helyszínén továbbá a Solvay-művek aüssigi vezérigazgatója is. A részletes vizsgálat a legkedvezőbb eredményeket szolgáltatotta. A nitrogénnek salétromsavvá, illetőleg nitrogénoxiddá való oxidációja a megejtett gázvizsgálatok alapján megállapíthatólag tetemesen felülmúlja a Schönherr-féle légsalétromgyártásnál elért oxidálási százalékos arányt, átlag 2,6—2,75 százalék volt az oxidált nitrogén mennyisége, sőt egy esetben 3,8 százalék, holott a Schönherr-féle eljárásnál eddigelő maximálisan 2—2,2 százalékos oxidálást voltak képesek csupán elérni. Ha tekintetbe vesszük, hogy ezeket az eredményeket a szakaszos üzemi, nem tökéletes felszerelésű kis kísérleti gyár szolgáltatotta: valóban nem látszik túlzottan optimistának a szemlén résztvett egyik szakértő ama véleménye, hogy a folytonos nagy üzemben az oxidált nitrogén mennyiségét lehetséges lesz idővel a Bender-féle eljárásnál 6 százalékig is növelni. A helyszíni vizsgálatok megállapították, hogy a kísérleti gyárban körülbelül 4 köbméter földgázzal lehet 1 kilogram nátronsalétromot termelni; az eljárás tehát oly eredményekkel kecsegtet, hogy a bizottság aggodalmait eloszlatia.

Sodronykötélpálya építése a lupényi telepen. Az urikány-zsilvölgyi kőszénbányatársaság sodronykötélpálya építésére kért engedélyt. A pálya a déli bányát az Istvánosztályozóval fogja összekötni. Közigazgatási bejárását szeptember 13-án tartották meg.

Vasut a bozovicsi szénbányákhoz. A kereskedelmi miniszter gr. Zichy Géza nagybirtokosnak, a magyar királyi államvasutak Jablanica állomásától kiágazólag, Bozovics községig vezetendő szabványos nyomtávu villamos vagy gőzüzemű helyi érdekű vasutvonalra megadta az előmunkálati engedélyt.

A kissármási gázkitörés elbírálása jogi szempontból. Ismeretes, hogy a tavalyi kissármási gázkitörés után testi sértésekért és vagyoni károkért több kártérítési per indult meg. Dr. Fehér Manó nemrég az egyik szaklapban jogilag bírálja a gázkitörést. Fejtegetéseinek lényege a következő: „Mint-hogy a gázrúpciót földrengéssel kapcsolatos tektonikus elmozdulások idézték elő; minthogy a tektonikus elmozdulás vis majort képez mindezeknél fogva a kissármási gázrúpcióról az a jogi véleményünk, hogy a kitörés okozta vagyoni károkért és testi sértésekért senkit sem magánjogi, sem büntetőjogi uton felelősségre vonni nem lehet.“

Fehér Manó dr érveit arra alapítja, hogy napnál világosabban ki van mutatva az, hogy a gázkitörést földrengéssel kapcsolatos tektonikus elmozdulások idézték elő. A tizenkét vitatkozó szakírfi

Festékek és lakkok

megbízható, szolid és olcsó beszerzési forrása
KRAYER E. és TÁRSA BUDAPEST festék-, kence-
és lakkgyára ::

Főraktár és iroda: =
V., Váci-ut 34.
„Krayér festékudvar“

Cs. és kir. udvari szállító. Ő cs. és kir. Felsőge, Jó-
zsef főherceg udv. szállítója. A m. királyi államvasutak,
állami gép- és vasgyárak, az összes waggongyárak,
Budapest főváros szállító.
(B/2139/746/52/II)

közül ugyanis tíz ezen a véleményen van, szemben a kisebbségi szakvéleménnyel, amelyet csak két szakférfi képvisel. A két tagból álló kisebbségnek az a véleménye: hogy a gázerupciót a közeli gázkutnak helytelen elzárása okozta.

Ezen érvelésre a „Földtani Közlöny“ következőket jegyzi meg:

A „tíz kiváló szakférfiut, akiknek nevei nemcsak numerálnak, hanem ponderálnak is“, legnagyobb-részt a m. kir. pénzügyminiszterium kérte fel szakértőül, tehát a napnál világosabb, hogy a szóbanforgó szakférfiak legnagyobb-részt a kincstár szakértői voltak. Hogy az ellenfélnek, tehát báró Bánffy Ferenc birtokosnak voltak-e, vagy sem szakértői, azt nem tudjuk, annyit azonban tudunk, hogy minden felkérés nélkül — mondjuk akár hivatalosan — tehát tisztán a tudomány szempontjából Cholnoky Jenő dr, Papp Károly és Pfeifer Ignác dr határozottan azt a véleményt hangoztatták, hogy a kissármási gázkutatórészét úgy 1910-ben, mint 1911-ben a II. számú gázkutnak az elzárása okozta. A három ellenzéki szakférfi: az egyik geográfus, a másik geológus s a harmadik vegyész — s mind a három a kissármási gázkutat a bölcsőjétől kezdve ismeri — egymástól teljesen függetlenül jött ugyanarra a gondolatra, hogy t. i. a gázkut végleges lefojtása okozta az 1911 október 29-iki kitörést. Azt azonban, hogy a gázkut helytelen elzárása volna a kitörés oka, egyik szakértő sem akarta állítani. Mert akár helyesen, akár helytelenül zárják el a gázkutat, addig ameddig csak egy furás volt a környéken, a repedékes mészkő márgákon át kitört volna ott a gáz, bármily mélyen tömitik is azt a furást. Továbbá egyik ellenzéki szakférfi sem akarta még csak távolról sem a kiváló érdemű gázkutatókat okozni a szerencsétlen kitörésért, hanem az is természetes, hogy a természetvizsgáló az okok kutatásában nem indulhat sem az egyik, sem a másik fél érdekei után.

Amikor Fehér Manó dr erőltetett fejtegetéseit olvassuk, szinte elibünk tárul Cholnoky Jenőnek a Természettudományi Közlöny 1912. évi március 15-iki számában írt mondása: „Mindezek oly világításba helyezik az ügyet, hogy egészen nyugodtan kimondhatjuk: ha a robbanás nem vetett volna fel felelősségre és kártérítésre vonatkozó kérdéseket is, soha senkinek sem jutott volna eszébe másnak tulajdonítani a robbanást, mint a legegyszerűbb, legközelebb fekvő oknak, t. a gázkut lezárásának.“

A Roessemann és Kühnemann cég Kühnemann Pál és Viktort, eddigi értékes munkatársait és cégjegyzőit cégtagokul felvette.

A Ganz-féle Villamossági Részvénytársaság szállítása Szalonikiba. A szaloniki Tramway-társaság vonalainak nagymértékű kiterjesztése folytán központi tele-

pét is tetemesen kibővíti. A társaság a bővítéshez való vilamos dinamogépeket a Ganz-féle Villamossági Részvénytársaságnál rendelte meg.

Új bányavállalat. A bécsi cégjegyzőkbe legutóbb „Ungarische Graphit-Bergbau Gesellschaft m. b. H.“ cím alatt új céget vezettek be. A társaság célja a gömörmezei „Paulina-Sarolta“ bánya graphitelepeinek kiaknázása. A társaság tőkéje 42.000 kor., amelyből mindössze 12.000 korona van befizetve. Üzletvezetők Vitéz Dezső baradnai bányatulajdonos és két bécsi kereskedő.

Az Izaszacsalon végzett újabb petroleum-kutatások oly kedvező eredménnyel jártak, hogy az érdekltség nagyobb méretű investíciókra határozta el magát és többek között 2000 tonna nyersolaj befogadására alkalmas tartányokat épített.

Szénforgalom. A máv. vonalai mentén fekvő kőszénbányák az augusztus hó 18-ától augusztus hó 24-éig terjedő héten, öt munkanap alatt, összesen 10,169 kocsi-akomány szenet adtak fel; 2145 kocsi-akománnyal kevesebbet, mint az előző héten és 1880 kocsi-akománnyal kevesebbet, mint a múlt év hasonló (VIII.20-tól VIII.26-ig) időszakában. Egy-egy munkanapon átlag 1694 vasuti kocsi raktak meg; 358 kocsi-akománnyal kevesebbet, mint az előző hét egy-egy munkanapján.

Államvizsgálatok a főiskolán. A selmecbányai m. kir. bányászati és erdészeti főiskolán folyó évi október hó 12-én, 14-én és a rákövetkező napokon lesznek az őszi államvizsgálatok. A vizsgálatra 21 bányász, vas- és fémkohász jelentkezett. A vizsgálatok einőke Fodor László dr rektor; miniszteri biztos Kissármási Mály Sándor miniszteri tanácsos, vizsgálóbiztosok: Allender Henrik főbányatanácsos, a diósgyőri vasgyán-főnöke, Kurovsky Zsigmond bányatanácsos, a zalatnai főbányahivatal főnöke és Münnich Kálmán m. kir. udvari tanácsos, országgyűlési képviselő.

A Harcourt-féle aranybányák jövedelme. A „Harcourt'sche Bergwerke und Chemische Fabriken“ meglepő eredményekkel zárta le üzletévét. A vállalat erdélyi aranybányáiból az 1911/12. üzletév folyamán 2002 kg. nyersaranyat bányászott, a megelőző esztendő 1695 kg.-os hozadékával szemben. Ennek folytán az osztalékot 9 százalékról 12 százalékra emelte fel a vállalat és új számlára 408.480 márkát vezetett át a megelőző esztendőben átvezetett 188.779 márkával szemben.

⚡ KÜLFÖLDI HIREK. ⚡

Westfalia szénpiaca. Dortmundi jelentések szerint a vasipar helyzetének javulása csak a múlt évi október hó óta volt érezhető a szénpiacon. Az év elején azután a

MŰSZAKI ÉS GÉPIPARI RÉSZVÉNYTÁRS. Budapest, V., Alkotmány-utca 25.

∴ Szivattyúk minden célra. Tűzoltó fecskendők. ∴

Műszaki cikkek: gummi- és asbest-árak minden célra.

Kenőolajok, tisztítógyapot, gépsziják. Robbanámentes acetylen bányalámpák.

Telefon 153-11.
168-00.

(B/3146/731/52)

MOTOROK.

Ruhr vidékén a szénforgalom hatalmas lendülettel indult meg, aminek magyarázata a hosszú ideig tartó angol bányász-sztrájkban keresendő, mert ez a sztrájk nemcsak az angol versenytől szabadította meg a szénszindikátust, hanem fokozta a német szénnek a külföldre való kivitelét is. A szénipar egyik vezető embere a sztrájk folytán lehetővé vált kiviteli-többletet 5 millió márkára becsülte a Ruhr vidéke számára. Azt sem lehet figyelmen kívül hagyni, hogy ez alkalommal jelentékeny készletek kerültek elszállításra, amelyek a hosszas raktározás alatt sokat vesztek értékükből.

Ma a világpiac irányzata, különösen mióta az angol szénsztrájk megszűnt, ellanyhult ugyan, de ez csak muló jelenség, mert a hosszú sztrájk alatt a világpiacra beállott szénhiány akkora, hogy azt az év végéig aligha lehet pótolni. Valószínű továbbá, hogy a hanyatlásnak az oka inkább abban van, hogy a fogyasztók a tüzelőanyag árának emelkedése folytán tartózkodókká lettek s a normális áralakulást várták. Azt mondják, hogy a Dardanellák megnyitása folytán újabb mintegy 1 1/2 millió tonnát a tenger felé szabadul fel és áll a szénszállítás rendelkezésére s ezért biztosra vehető, hogy a szénforgalom az év második felében ismét emelkedni fog, annnyival is inkább, mert a fogyasztóknak előbb-utóbb fel kell adniuk tartózkodó magatartásukat. Magán a Ruhr-vidéki szénpiacon különben a világpiac hanyatló irányzata nem igen volt érezhető, amennyiben a kivitel és a keleti és északi tenger vidékeire irányuló szállítás állandóan kedvező volt, valamivel jobb árakat értek el, mint annakelőtte.

A környéken a fogyasztás kielégítő, bár nem minden minőség iránt (reklódnak egyformán s az évszakhoz képest kevesebb fűtőszén és brikettel vásároltak. A piaci helyzet már valamivel kedvezőtenebb, mert a vasipar rendkívüli elfoglaltságából kevés hasznot húzhat, miután a termelés nagyon megnövekedett. Míg a nyersvas termelése állandóan emelkedik, addig a szénszindikátus pirszeneladása folytonosan csökken. Ennek oka nemcsak abban rejlik, hogy a nagy vegy- s művek saját termeléssel fedezik a maguk pirszén szükségletét, hanem abban is, hogy a szindikátus által értékesítendő pirszénkészlet fél év óta rendkívül emelkedett, egyrészt a szindikátuson kívül álló társulatokkal való megegyezés folytán, másrészt újabb kohók felállítását követően. Ilyen körülmények között számolni kell azzal, hogy a pirszénpiac helyzete a jövőben sem fog javulni, hanem inkább még rosszabbodni, mert a szindikátus pirszén-termelésének fokozódása még nem ért véget, miután a melléktermékek keresletének rendkívüli emelkedése folytán az üzemeket mindenfelé bővítik.

Eltekintve attól, hogy a pirszénpiac fent vázolt helyzetéből általában véve nem lehet jobb jövőre következtetni, mégis azt hiszik, hogy az őszi forgalom élénkebb lesz, mint rendszeren, különösen azért, mert fűtésre évről-évre több pirszén vásárolnak. A világpiacra ugyanez gáziprszénben nagy hiány mutatkozik, aminek magyarázata részben az, hogy sok gépgyár vizgáz előállítására tér át. A gáziprszénnek ez a hiánya a kohópirszén fogyasztását természetesen emelni fogja.

A világ réztermelése és fogyasztása az utolsó tíz év folyamán. A világ réztermelése ál-

landóan emelkedik. A frankfurti Metallgesellschaft kimutatása szerint az utolsó 10 év folyamán mindössze egy alkalommal, 1907-ben csökkent a termelt mennyiség, még pedig 712.000 tonnára az előző évi 720.600 tonnáról.

A legfontosabb termelők az Északamerikai Egyesült-Államok, amelyekben tavaly 527.600 tonnát aknáztak ki. Ugyanekkor a világ össztermelése 898.400 tonnára rugott. Európa 181.300 tonnával részesedett ebben a mennyiségben, amiből 68.000 tonna Nagybritanniára, 37.500 tonna Németországra, 25.600 tonna Oroszországra, 17.900 tonna Spanyolországra, 13.000 tonna Franciaországra esett. Japán 55.000 tonnával, Ausztrália 40.000 tonnával szerepel ebben a statisztikában.

1911-ben számos országban nagyot fejlődött a réztermelés. Így az Északamerikai Egyesült-Államok 1902-ben még csak 320.800 tonna bruttó réz termeltek, Japán 29.000, Ausztrália 20.000, Franciaország 7.300, Oroszország 8.800, Spanyolország 7.300 tonnát, ami a fentemlített 1911. évi termelési adatokkal összehasonlítva, lényeges tanujelét adja ezen ipar fejlődésének.

1911-ben az előző évhez képest 13 százalékkal emelkedett a termelt mennyiség, míg 1910-ben 1909-hez képest 44 százalékos, 1909-ben pedig 1908-hoz képest 137 százalékos a gyarapodás.

Ebben a gyarapodásban a különböző államok a következő arányban részesednek: Az Unió össztermelése mintegy 1.000 tonnával csökkent. Ezzel szemben az európai termelés 175.700 tonnáról (1910.) 181.300 tonnára emelkedett. Míg Nagybritanniában 1910-ben 71.000 t., 1911-ben pedig csak 68.000 t. termeltek, Németország termelése 34.900 tonnáról 37.500 tonnára emelkedett, Oroszország pedig 22.600 tonnáról 25.600 tonnára fokozta termelését. Ha meggondoljuk, hogy Oroszország 1902-ben még csak 8.800 tonnával szerepel a statisztikában, látjuk, hogy ennek a birodalomnak még nagy szerepe lehet a réztermelés terén. 1907-től 1911-ig az Uralvidék termelése duplájára emelkedett. (7.500 t. 13.000 t.) Ugyanezen idő alatt a Kaukázus termelése 5.100 tonnáról 7.700 tonnára, Szibériáé pedig 1.100 tonnáról 3.700 tonnára emelkedett. A többi európai ország termelése stagnál. Japán és Ausztrália 1911-ben fokozta termelését, az első 50.100 tonnáról (1910.) 55.000 tonnára, az utóbbi 37.900 tonnáról 40.000 tonnára.

Afrika, melynek szerepéről a réztermelés terén sok szó esik, 1902-ben 4.500 tonnával, 1911-ben pedig 17.300 tonnával szerepel a statisztikában. A fejlődés elég jellegzetes.

Az 1911. évi csekély emelkedés azon körülménynek tudható be, hogy sok országban önkéntesen resztringálták a termelést és hogy Mexikóban a politikai zavarok okoztak sok zavart a bányászat terén.

SZIVATTYUKAT és

MÉRLEGEKET

gyárt mint különlegességet és legnagyobb raktárt tart épület- és diaphragma-szivattyukban

GARVENSWERKE

WIEN, II., HANDELSQUAI 130.

(B. 96. 714. 4.)

■ ARJEGYZÉK INGYEN ÉS BÉRMENTVE. ■

A réz legfontosabb fogyasztói az európai ipar-államok és az Unió. Az első helyen az Északamerikai Egyesült-Államok állanak évi 321.900 tonna fogyasztással (1902-ben 100.000 t.). Az utolsó évben, az 1910-hez képest (339.900 t.) némileg csökkent a fogyasztás. A második helyen Németország áll 225.800 tonnával (1902-ben 102.000 t.), Anglia termelése 120.00 tonnáról (1902.) 159.400 tonnára, Franciaországé 53.400 tonnáról (1902.) 98.000 tonnára emelkedett.

A réznek alkalmazása az utolsó 30 év folyamán tett felfedezések és tudományos kutatások folytán rendkívüli módon terjedt. Különösen a villamossági ipar fogyasztja nagy mennyiségben ezt a fémet s ezért semmi csodálni való nincsen abban, hogy e cikk fogyasztása és termelése állandóan emelkedő irányzatot mutat, miként ez a következő táblázatból is kiviláglik:

	1902	1905	1908	1910	1911
A világ nyers réz-termelés (tonna)	553.300	693.900	757.800	886.900	898.400
Fogyasztása	582.509	727.400	706.500	804.700	959.400
Átlagos évi ár Londonban (font)	52.115	69.120	60.06	57.32	56.19
A termelés értéke ezer márkában	585.000	971.200	914.700	1.019.400	1.043.300
(Economiste francias.)					

DEUTSCHER BERICHT.

INDUSTRIE UND VOLKSWIRTSCHAFT.

Kursus für Berg- und Hüttenkunde an der Budapester Handelsakademie. Auf Anregung des verdienstvollen Präsidenten der Pester Kommerzialbank, *Hofrat Leo von Lánffy*, dessen hervorragender Geist auf allen Gebieten der Industrie, Volkswirtschaft und des Finanzwesens weit über die Grenzen unseres Landes hinaus bekannt ist, hat das Ausschuss-Komitee der Budapester Handelsakademie beschlossen, einen *Fachkursus für Berg- und Hüttenkunde* einzurichten. Der Verein der ungarischen Berg- und Hüttenwerks-Besitzer hat diesem neuen Lehrzweig seine moralische und pekuniäre Unterstützung zugesichert. An dem Kursus können sich auch bereits maturierte Leute, die diesen Gegenständen Interesse entgegenbringen, beteiligen, was besonders für die Beamten der Berg- und Hüttenwerke von grossem Vorteile ist, da diesen hier Gelegenheit geboten wird, sich ein umfangreiches Wissen in Berg- und Hüttenkunde sowie im Bergrecht anzueignen.

Der Kursus umfasst folgende Gegenstände:

- a) *Berg- und Hüttenkunde*: Im ersten Semester: wöchentlich 2 Stunden
vorgetragen von: *Oberingenieur Wilhelm Vizer*,
Direktor der Ungarische Allgemeine
Kohlenbergbau-Aktiengesellschaft.
- b) *Bergrecht*: Im zweiten Semester: wöchentlich 2 Stunden
vorgetragen von: *Dr. Siegfried Suróczy*,
Rechtsanwalt der Ungarische Allgemeine
Kohlenbergbau-Aktiengesellschaft.
- c) *Monat-Rechnungswesen*: Im zweiten Semester
wöchentlich 2 Stunden
vorgetragen von: *Béla Salgó*,
Direktor der Borsoder Kohlenbergbau-
Aktiengesellschaft.

Das Goldbergwerk von Sztanizza.

Dieses ist eines jener Bergwerke, die wegen Vernachlässigung des Betriebes seitens der Berghauptmannschaft auf dem Licitationswege verkauft wurden. Käufer dieser Goldgrube blieb der Bezirksnotär von Zalatna, *Julius Albini* und Genossen, die die Arbeiten auf neue systematisch aufnehmen liessen. Schon nach kurzer Zeit zeigte sich, dass diese vernachlässigte und fast dem Zusammenbruche anheimfallende Grube sehr reich an Gold ist und bezüglich des zu erwartenden Ertragnisses mit den besten ungarischen Goldgruben wetteifern kann. Die Besitzer haben auf Grund dieser günstigen Aussichten eine bedeutende Betriebsvergrößerung geplant und zwecks dieses grosse Investitionen gemacht.

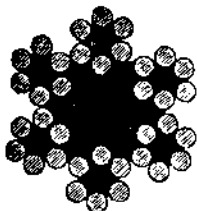
Die neuen Investitionen der kgl. ung. Staatsbahnen. Aus dem grossen Investitionsetat der kgl. ung. Staatsbahnen werden heuer folgende namhaften Bauten bestritten: In *Dunakeszi* Waggonwerkstätten zum Kostenpreise 1.300.000 K, in *Kaposvár* eine Werkstätte für 700.000 K, sowie die dazugehörige

Tekerői kénkovand bányánknál (Zalatna környékén)

a főfelőri állás betöltésére

ozennel pályázatot hirdetünk. Román nyelvet beszélő ajánlkozók folyamodványukat végzési és működési bizonyítvány másolatokkal felszerelve a fizetési igény, megjelölésével alulírott társaságnál nyújtják be. (906/37)

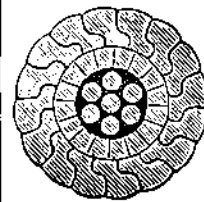
Felsőmagyarországi bányá és kohómű-r.-társ.
Budapest, V., Mérey-utca 3. szám

Felten és Guillaume

kábel-, sodrony- és sodronykötél-gyár
részvénytársaság

Budapest, V., Vízafogó 1460. szám.

Ólomkábelek. Villamvilágítási vezetékek.
Sodronykötelek.

Elektrolytikus vörösrézhuvalok, okonitvezetékek, szerelvények stb.

Röhrenzentrále mit den Kosten von 1,800.000 K. Der gleiche Betrag und für dieselben Bauanlagen ist für *Zágráb* bestimmt. Endlich kommen für die Erweiterung der Werkstätten in *Kolozsvár* und *Miskolcz* 300.000 K, respective 200.000 K. zur Verwendung.

Ausnützung der Kisármáser Gasquellen.
Der Finanzminister hat mit einem holländischem Kapital arbeitenden Konsortium einen Vertrag hin-

sichtlich Benützung von täglich 100.000 Kubikmeter Gas aus dem *Kissármáser* Erdgasreservoir abgeschlossen. Das Gas wird in der Röhrenleitung bis *Torda* geführt, wo das Konsortium eine Glasfabrik mit einem Aktienkapital von 2 Millionen Kronen errichtet. In *Torda* werden nun vier Fabriken durch das Röhrenwerk mit Erdgas gespeist werden.

A szerkesztésért felelős: Dr. Bischitz Béla.

1912. évi 2669. számhoz.

Árlejési hirdetés kén beszerzésére

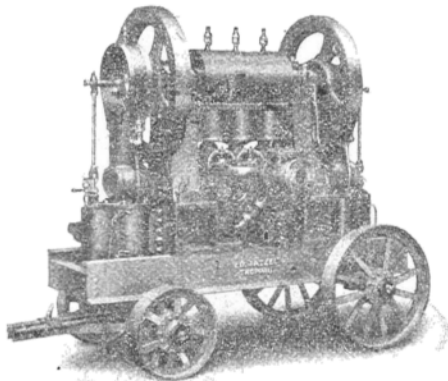
cimű, lapunk 35. számában megjelent hirdetés helyreigazításaképen annak közlésére kértek fel bennünket, hogy bánatpénz gyanánt az ajánlathoz az egész mennyiség értékének megfelelő és pedig 250.000 korona erejéig 5°/_o-lék, ezenfelül 2°/_o-lék készpénz vagy bánatpénzként érvényesnek nyilvánított állami vagy más értékpapírok csatolandók, melyek a tőzsdei árfolyam szerint, de nem névértéken felül számítva fogadtatnak el. (907/37)

SZULTÁNFORRÁS

BŐR- ÉS DÚS LITHION TARTALMÚ
GYÓGYÍTÓ ÉS ÜDÍTŐ ITAL.
KIVÁLÓ HÚGYHAJTÓ ÉS HÚGYSAVOLDÓ
KUTKEZELŐSÉG: EPERJES.

Megrendelhető a Magyar Ásványvíz Forgalmi és Kiviteléi R.-T.-nél
BUDAPEST. TELEFON 162-84

ED. TATZEL, Troppau.

Dugattyús-, kör- és forgattyús-
dugattyús

szivattyuk

minden célra.

Magasnyomású fuvók.

(293/789/7/11)

ROESSEMANN-ÉS
KÜHNEMANN-GEP-
GYÁRA-BUDAPEST

„Titanit“

A „Titanit“ robbantóereje és repesztő-képessége versenyez az összes eddig ismert brizáns robbantóanyagokkal.

A „Titanit“ használata teljesen veszélytelen.

A „Titanit“ minden vonattal, minden állomásra szállítható.

„TITANIT“ magyar biztonsági robbantóanyag részvénytársaság

Budapest, V., Mérleg-utca 3. szám. — Távirati cím: Títarob, Budapest. Telefon 45—31.

(B/436/766/52.)

a jelenkor legtökéletesebb robbantószere. Egyesíti magában az eddig ismert robbantószerek minden előnyét, azok minden hátránya nélkül. A „Titanit“ előállítása, szállítása és raktározása teljesen veszélytelen.

A „Titanit“ raktározását és használatát hatósági előírások és beavatkozások nem korlátozzák.

A „Titanit“ előnyeit igazoló kísérleteket kívánatra költségünkön végeztetjük.

A „Titanit“ ára olcsóbb, mint bármely más robbantóanyagé.

2959. szám.

1912.

Versenyárgyalási hirdetés.

Alulírott központi igazgatóság a m. kir. állami szénbányáknál 1913-ban szükséges

vas- és fémáru anyagok szállítására

írásbeli versenyárgyalást hirdet.

Az évi hozzávetőleges szükséglet a következő:

I. A petrozsényi m. kir. kőszénbányahivatal részére bérmentve a petrozsényi vasuti állomásra szállítva:

Gömbvas 1/2, 3/4, 5/8, 7/8 és 1" os, a lehíváskor megadandó méreteken és részleteken	5,000 kg.
Szegletvas 30/30, 35/35, 40/40, 50/50 és 60/60 m/m-es, lehívás mint előbbinél	1,000 kg.
Laposvas 40/5—6—7—10, 50/10 és 25/10 számú, lehívás, mint előbbinél	5,000 kg.
Ráivas	200 kg.
Abronsvas 2/50 m/m-es	1,000 kg.
Horganyozott vaslemez 2000×1000×1 m/m-es	2,000 kg.
Horganyozott vaslemez 2000×1650×1 m/m-es	2,000 kg.
Kazánszegecs 13/35, 14/35, 13/50, 14/50 és 14/60-os	3,000 kg.
Aczél bányasin 7 kg-os	10,000 kg.
Aczél bányasin 12 kg-os	80,000 kg.
Aczél bányasinheveder 7 és 12 kg-os sinekhez	1,000 kg.
Heveder csavar 7 és 12 kg-os sinekhez	2,000 kg.
Sinszeg 8 kg-os sinekhez	4,000 kg.
Sinszeg 12 kg-os sinekhez	5,000 kg.
Angol ón rudakban 99.9% óntartalommal	100 kg.
Rétegfém 6.42% ón, 11.58% antimon, 1.30% réz és 80.70% ólom tartalommal	500 kg.

II. A vrđnikai m. kir. kőszénbányahivatal részére bérmentve Vrđnik-Szénrakodó állomásra szállítva:

Gömbvas lehíváskor részletezendő méreteken és részleteken	2,000 kg.
Szegletvas, mint előbbinél	1,000 kg.
Laposvas, mint előbbinél	1,000 kg.
Keréktalpvas 34/15 m/m-es kovácsvasból	500 kg.
Rudaczél 8 szögletes 25 m/m vastagságban	300 kg.
Vashuzal, 3 m/m-es horganyozott lágy	300 kg.
Vashuzal, 1 m/m-es, hevitett fekete	50 kg.
Vashuzal, 0.5 m/m-es, hevitett fekete	50 kg.
Sodronyszeg 200/70-es	200 kg.
150/50-es	200 kg.
130/50-es	200 kg.
110/42-es	200 kg.
100/38-as	200 kg.
90/34-es	200 kg.
80/34-es	450 kg.
70/34-es	100 kg.
60/25-ös	50 kg.
50/22-es	50 kg.
30/25-ös	150 kg.
összesen	2,000 kg.

Sinszeg 7/70 m/m-es.	3,000 kg.
" 9/90 "	3,000 "
Rétegfém Edison jelű	50 "
Bányászcsákány Hardy—Pick-féle	50 drb
Bányafűrész	50
Szénlapát kovácsolva vasból	50

III. A komlói m. kir. kőszénbányahivatal részére bérmentve Komló állomásra szállítva:

Gömbvas különféle méretben	500 kg.
----------------------------	---------

Laposvas különféle méretben	1,000
Vashuzal 2 m/m hevitett fekete	20 "
Sodronyszeg 22/45-ös	25 csomag
31/65-ös	100
34/70-es	100
34/80-as	100
46/110-es	25
54/160-as	10
" 8/70 m/m-es	2,500 " kg.
Angol ón rudakban	25
Fűrész reszelő Δ 100 m/m. hosszu.	40
Ugyanaz 125 m/m. hosszu	80 "

IV. A bozovicsi m. kir. kőszénbányahivatal részére a bozovicsi bányatelepi szertárba szállítva:

Deltafém 75 és 35 m/m átmérőjű	30 kg.
Angol ón rudakban	10 kg.
Rétegfém	20 kg.
Abronsvas 30/2 m/m-es	50 kg.
Sinszeg 9/90 m/m-es	250 kg.
Légvezetőső 12 cm. átmérőjű, 2 m/m-es fémhár bádoglemezből	400 fm.

Pályázók felhivatnak, hogy magyar nyelven szerkesztett, ivenként 1 K okmánybélyegrel ellátott és sértetlen borítékba lezúrt ajánlataikat „Ajánlat a 2959/1912. számú versenyárgyalási hirdetésben kiírt vas- és fémáru anyagokra” címmel **legkésőbb 1912. év október 12-én délelőtt 11 óráig** ezen központi igazgatóság segédhivatali irodájában (Budapest, I. Vár, pénzügyminiszterium) adják be.

A nyilvános versenyárgyaláson, mely

1912. év október 12-én

délelőtt 11 órakor fog megtartatni, az ajánlattevők, vagy azoknak igazolt képviselői jelen lehetnek.

Bánatpénz fejében a szállítási összértéknek 5%-a készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapírokban ezen hirdetés számra való hivatkozással a m. kir. állami szénbányák főpénztáránál (m. kir. központi állampénztár Budapest I., Vár), a főkönyvelőség által előzetesen számfejtendő okmány alapján letétbe helyezendő és a letétjegy az ajánlatához csatolandó.

Egyéb tudnivalók az ezen hirdetés kiegészítő részére képező *általános feltételekben* foglaltatnak, melyek az *ajánlat mintájával* együtt alulírt igazgatóság segédhivatali irodájában 2 K befizetése ellenében megkaphatók.

Ajánlattevő ajánlatában kijelenteni köteles, hogy az említett feltételekben, valamint az ajánlati mintákban foglaltakat ismeri és magát azoknak aláveti.

Budapest, 1912. szeptember 3.

A m. kir. állami szénbányák központi igazgatósága.

(Utánnomás nem díjaztatik.)

Hirdetmény.

Ezennel közhírré tétetik, hogy a Magyar Kir. Szab. Osztályosorsjáték (XXX. sorsjáték) 6. osztályának húzása f. évi szeptember hó 25-től október hó 23-ig tartatnak meg, még pedig a következő napokon: **szeptember: 25, 26, 27, 28, 30, október: 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11, 14, 15, 17, 18, 23-án.** A húzások a négy első napon fél 9 órakor, a többi napokon 9 órakor kezdődnek és a magyar királyi ellenőrző hatóság és kir. közjegyző jelenlétében nyilvánosan történnék a Magyar Kir. Szab. Osztályosorsjáték húzási termében. A sorsjegyeknek a 6. osztályra való megújítása a játékterv szerint, minden igényt kielégítő elvételükéig terjed, **1912. évi szeptember hó 18-ig** eszközzendő. (905)

Budapest, 1912. szeptember hó 12-én.

Magyar Kir. Szab. Osztályosorsjáték igazgatósága.

Tolnay.

Hazay.